TABLES

I. — TABLE DES QUESTIONS QUODLIBÉTIQUES

QUODLIBET I

(éd. De Wulf et Pelzer, *Les Philosophes belges*, t. II, 1904, pp. 1-44)

1. Utrum eadem sit actio qua Deus producit res in esse et qua conservat easdem in esse per eiusdem esse continuationem.
2. Utrum operatio qua Deus iustificat impium sit perfectior operatio Dei circa creaturas.
3. Utrum in Christo sint duae filiationes reales : una qua dicitur filius Patris ab aeterno et alia qua dicitur filius matris ex tempore.
4. Utrum materia prima creata fuerit vel creari potuerit omnino informis sive carens omni forma.
5. Utrum scientia theologica habeat pro obiecto Deum simpliciter et absolute vel sub aliqua ratione speciali.
6. Utrum lex habeat facere homines bonos et virtuosos.
7. Utrum intellectus possibilis ad ipsum actum intelligendi sit aliquo modo activus, sive utrum ad ipsum se habeat aliquo modo in ratione causae efficientis et agentis vel solum in ratione recipientis et patientis.
8. Utrum intellectus possit simul intelligere plura ut plura.
9. Utrum intellectus possibilis necessario informetur aliqua specie intelligibili alia ab ipso actu intelligendi, quae sit necessaria ad hoc quod ipsa operatio intelligendi eliciatur.
10. Utrum unus amicorum debeat alteri amico velle maxima bona.
11. Utrum testamentum hominis quo disposuit ut eius corpus sepeliretur in aliquo loco sacro, in quo etiam patres sui communiter sunt sepulti, possit ab aliquo immutari in hoc quod aliqua eius pars in alio loco sepeliatur.
12. Quis illorum gravius peccat, vel qui omnino non vult baptizari, vel qui baptismum circa se ipsum vult iterari.
13. Quis illorum gravius peccat qui simulat sanctitatem vitae propter bonum utile, vel ille qui simulat sanctitatem propter bonum honorabile.

14. Utrum liceat religiosis inducere novitios signo, nutu vel verbo ad hoc quod ante lapsum anni probationis profiteantur.
15. Utrum monasterium aliquod habens sub se aliquem prioratum fundatum de bonis alicuius defuncti hac intentione ut de illis ministrantes in illo prioratu sustententur et ut etiam hospitalitates et eleemosynae in illo loco possint fieri, convenienter possit tali prioratui de novo imponere aliquod onus.
16. Utrum licite possint laici tenere decimas titulo fidei vel quocumque alio modo ius et proprietatem in illis habendo.
17. Utrum principes et potestates saeculares ad mandatum Ecclesiae teneantur coercere et punire brachio saeculari in excommunicatione permanentes per annum et claves Ecclesiae contemnentes.
18. Utrum exceptionem super maiore excommunicatione a reo contra actorem propositam admittere teneatur iudex saecularis.
19. Utrum uxor sciens maritum suum consanguineam suam cognovisse, ratione cuius facti est affinis factus suae uxori, possit licite debitum exigere a suo marito.
20. Utrum alicui accidenti conveniat per naturam habere esse sine subiecto.

QUODLIBET II

(éd. De Wulf et Pelzer, *Les Philosophes belges*, t. II, 1904, pp. 45-155)

1. Utrum anima Christi in triduo fuerit aliquo modo impedita a plenitudine beatitudinis ratione suae separationis a corpore.
2. Utrum essentia creaturae sit aliquid indifferens ad esse et non esse.
3. Utrum mundus sive aliqua creatura potuit esse vel exsistere ab aeterno.
4. Utrum aliqua substantia creata possit esse immediatum principium alicuius operationis.
5. Utrum angeli superiores intelligant per universaliores species et pauciores quam inferiores.
6. Utrum in materia prima, virtute supernaturalis agentis, possit fieri forma et species ad quam non est in potentia naturali.
7. Utrum homo habeat esse ab una forma substantiali vel a pluribus.
8. Utrum respectu necessariorum et impossibilium aliter se habere et respectu contingentium aliter se habere sit ponere plures potentias intellectivas realiter differentes.
9. Utrum voluntas vel intellectus sit excellentior potentia.
10. Utrum caritas sive quicumque habitus possit augeri per essentiam.
11. Utrum possit haberi una virtus moralis perfecte absque hoc quod perfecte prudentia habeatur.
12. Utrum avaritia sit vitium deterius quam prodigalitas.
13. Utrum liceat religiosos inducere divites ad eligendum sepulturam in coemeteriis vel in claustris eorum.
14. Utrum sacerdos curatus possit dare licentiam ut parochianus defunctus, qui extra parochiam suam non elegit sepulturam, in loco religioso extra suam parochiam sepeliatur.

QUODLIBET III

(éd. De Wulf et Pelzer, *Les Philosophes belges*, t. II, 1904, pp. 156-228) (1)

1. Utrum creatura possit dici ens ratione suae essentiae, cum ipsa est non ens quantum ad esse exsistentiae.
2. Utrum prius creetur essentia quam esse.
3. Utrum natura angelica sit composita ex vera materia et vera forma.
4. Utrum anima separata exsistat eodem esse quo exsistit totus homo.
5. Utrum dicere quod corpus Christi mortuum et alterius hominis mortuum fuerit corpus aequivoce sit erroneum.
6. Utrum dicere quod corpus Christi non potuit comburi sit inconveniens secundum fidem.
7. Utrum confessus ab aliquo habente potestatem audiendi confessiones et absolvendi confitentes virtute privilegii Martini IV teneatur eadem peccata proprio sacerdoti iterum confiteri.
8. Utrum habens talem potestatem possit absolvere in casibus episcopi de iure et consuetudine et retentione reservatis.
9. Utrum aliquis specialis vel particularis praelatus sive episcopus possit aliquam positionem habitam prius pro opinione tanquam haereticam vel erroneam condemnare.
10. Utrum doctor in theologia possit determinare ea quae ad solum papam pertinent.
11. Utrum liceat decimas vendere carius ratione solutionis differendae.
12. Utrum uxor possit dare eleemosynam invito et contradicente marito.
13. Utrum omnes habitus morales sint in voluntate ut in subiecto.
14. Utrum peccatum originale sit maius quam actuale.
15. Utrum voluntas sit magis libera potentia quam intellectus.
16. Utrum voluntas facta in actu respectu finis possit se ipsam absque adiutorio intellectus facere in actum respectu eorum quae sunt ad finem.

(1) La reportation écourtée, publiée sous le titre : Quodlibeti tertii epitome (loc. cit., pp. 301-320), contient seulement les questions 1-6, 11-12 tout comme l'abrégé accompagné de la critique de Bernard d'Auvergne (mss. de Florence II. II. 182 et Borghèse 298, où les Quodlibets V-XIII, III-IV sont chiffrés I-IX, X-XI). La question 1 est énoncée ici et là : Utrum creatura habeat esse reale extra deum quantum ad esse essentie antequam habeat esse existentie. Elle commence dans le n° 298 au fol. 137v, et dans le n° II. II. 182 au fol. 408r.

QUODLIBET IV

(éd. De Wulf et Pelzer, *Les Philosophes belges*, t. II, 1904, pp. 229-300) (1)

1. Utrum in Deo sit idea propria et distincta respectu cuiuslibet singularis.
2. Utrum ponere res praedicamentales esse aeternas secundum esse quiditativum sit ponere mundum esse aeternum.
3. Utrum in perfectionibus essentialibus rerum sive ordinem essentialem habentibus sit processus in infinitum.
4. Utrum supposito quod Deus posset facere angelum angelo perfectiorem in infinitum, oporteret quemlibet pertinere ad aliquam determinatam hierarchiam nunc exsistentium.
5. Utrum aliquod corpus possit simul esse in diversis locis.
6. Utrum posset extra mundum istum fieri altera terra eiusdem speciei cum terra huius mundi.
7. Utrum panis confectus de blado quod dicitur spelta sit materia conveniens sacramento eucharistiae.
8. Utrum voluntas humana contineat duas potentias sicut intellectus humanus.
9. Utrum in prima productione rerum mulier debuit produci in esse a Deo.
10. Utrum possit haberi certa scientia de conclusione elicita ex principiis solum creditis vel opinatis.
11. Utrum illud quod per se est malum possit aliquo modo fieri bonum.
12. Utrum statuto generalis concilii possit per consuetudinem contrariam derogari.
13. Utrum magister theologiae quaestionem, cuius veritatem scire est necessarium ad salutem, debeat reputare esse litigiosam et ob hoc eam repellere et nolle determinare.
14. Utrum illi qui examinati et electi a certis personis, habeant potestatem praedicandi ex privilegio vel delegatione, debeant recipi ad praedicandum in locis praelatorum ordinariorum.
15. Utrum habentes potestatem a papa audiendi confessiones et absolvendi, possint absolvere poenitentes venientes ad ipsos de licentia sacerdotum parochialium, in casibus qui episcopis de iure vel consuetudine vel retentione reservantur.
16. Utrum habere aliquid in communi diminuat de perfectione religionis.
17. Utrum qui vovit simpliciter se intraturum aliquam religionem, si intret cum proposito exeundi, satisfaciat et a voto absolvatur.
18. Utrum qui vovit solemniter continere possit per dispensationem matrimonium contrahere.
19. Utrum religiosus qui vovit oboedire praelato, teneatur contra praeceptum praelati exire ad subveniendum necessitati parentum.

(1) La reportation écourtée ou le Quodlibeti quarti epitome (éd., loc. cit., pp. 321-354) n'a pas la question 16 tout comme l'abrégé avec la critique de Bernard d'Auvergne, où le Quodlibet IV est chiffré XI. Il commence dans le ms. Borghèse 298 au fol. 143v, et dans le ms. de Florence II. II. 182 au fol. 412r (voir plus haut p. 213).

20. Utrum subditus qui scit aliquod secretum vel quodcumque occultum peccatum, praelato praecipienti ut revelet teneatur revelare.
21. Utrum in pecunia usuraria sic transeat dominium in usurarium quod habens centum libras legitime et alias centum libras per usuram, absque periurio possit iurare se non habere nisi centum libras.
22. Utrum aliqua qualitas possit habere esse absque omni subiecto sive sine quantitate.

QUODLIBET V

(éd. De Wulf et Hoffmans, *Les Philosophes belges*, t. III, pp. 1-91) (1)

1. Utrum Deus posset transsubstantiare naturam spiritualem in substantiam corporalem.
2. Utrum Deus posset ex materia corporis corruptibilis producere aliquod corpus incorruptibile.
3. Quid est illud positivum quod est substractum negationi quae importatur in hoc nomine innascibilitas, quae est notio Patris.
4. Utrum verbum in divinis sit solum personale soli Filio conveniens, vel sit aliquod verbum substantiale in divinis.
5. Utrum incorruptionis corporis Christi fuit causa acceleratio resurrectionis vel conservatio miraculosa alicuius formae quae prius erat in corpore vivo.
6. Utrum in angelis sit aliquod principium activum aliud ab intellectu et voluntate.
7. Utrum substantia caeli per se ipsam sit mobilis.
8. Utrum intellectus agens sit imaginis certa pars quae dicitur memoria.
9. Utrum intellectus agens habeat operationem in aperta visione essentiae divinae.
10. Utrum intellectus agens efficit aliquam dispositionem circa phantasma.
11. Utrum intellectus humanus ex naturalibus possit cognoscere Deum esse principium effectivum creaturarum.
12. Utrum ratione manente erronea per actus appetitus posset homo fieri virtuosus.
13. Utrum ille qui vovit quod certa die tota abstineret a vino, quotiens illo die bibit vinum sit transgressor voti.
14. Utrum licitum sit emere reditus ad vitam et recipere de reditibus emptis ultra sortem.
15. Utrum ille qui a iudice non habente potestatem ipsum absolvendi in foro interiore poenitentiae, ab eodem iudice absolutus in foro exteriore, si de contumaciis non confiteatur proprio sacerdoti et sacramentaliter absolvatur, sit in statu salutis.
16. Utrum status religiosorum sit perfectior quam status praelatorum et specialiter sacerdotum parochialium.

(1) C'est le Quodlibet I des deux manuscrits (Florence II. II. 182 et Borghèse 298) qui contiennent l'abrégé avec la critique de Bernard d'Auvergne. Les deux exemplaires omettent la question 17 ; le second omet aussi les questions 3 et 4. Celui-ci débute (fol. 1r) : Utrum deus posset conuertere angelum in corpus, tandis que celui-là, après son préambule, formule ainsi la question (fol. 313r) : utrum deus posset transsubstantiare angelum in corpus vel e converso.

17. Utrum tantum valeat una missa pro pluribus quantum valet cuilibet una sola.
18. Utrum religiosi habentes privilegium tempore interdicti familiares suos recipiendi ad divina, post latum interdictum possunt novos familiares recipere.
19. Utrum bona spiritualia facta per religiosos, quorum bonorum faciunt participes non religiosos sibi familiares, tantum valeant multis quantum valerent paucis.
20. Utrum posito tali casu quod maritus moriatur tantis debitis obligatus quod sint obligata dotalia et relinquat sola dotalia, uxor et filii tenentur tale debitum restituere.

QUODLIBET VI

(éd. De Wulf et Hoffmans, *Les Philosophes belges*, t. III, 1914, pp. 92-263) (1)

1. Utrum intellectu et voluntate exsistentibus perfectis habitibus gloriosis, Deus posset se abstrahere.
2. Utrum Deus possit eundem motum numero qui fuit reparare.
3. Utrum corpus Christi gloriosum quod est in caelo habet vere esse in altari sub speciebus panis.
4. Utrum substantia creata possit esse immediatum principium alicuius sui actus.
5. Utrum aliquod accidens unum numero possit esse in duobus naturis.
6. Utrum veritas de re quae est apud intellectum, se habeat in ratione informantis vel moventis.
7. Utrum ista duo stent simul quod voluntas per se ipsam praesente obiecto non possit se movere ad actum volendi et quod ipsa per aliquam dispositionem in ipsa exsistentem possit se movere ad actum volendi.
8. Utrum perniciosum sit dicere quod actus voluntatis non possit per se esse obiectum voluntatis.
9. Utrum intellectu vidente Deum immediate per lumen gloriae, voluntas potest eo frui absque habitu.
10. Utrum actus intelligendi sit perfectior actu diligendi.
11. Utrum voluntas habeat dominium super actum intellectus tam speculativi quam practici.
12. Utrum bonitas vel malitia actuum moralium rationalis creaturae sit magis attribuenda intellectui quam voluntati.
13. Utrum pluribus instantibus mensurantibus plura mutata esse in motu angeli successivo respondeat unum instans temporis nostri.
14. Utrum forma substantialis humana tota producitur in esse in fine generationis.
15. Utrum intellectus agens pertineat ad rationem superiorem.

(1) C'est le Quodlibet II dans l'abrégé avec la critique de Bernard d'Auvergne. Il débute dans le ms. Borghèse 298 (fol. 13v) : Utrum deus posset se substrahere intellectui et voluntati perfectis habitibus gloriosis sic quod nec videretur nec diligeretur aut sic quod videretur et non diligeretur aut e converso. Il commence dans le ms. II. II. 182 au fol. 322v.

16. Utrum si corpus aliquod humanum resurgeret sine quantitate, esset idem numero quod prius.
17. Utrum praelatus beneficium ecclesiasticum tenetur conferre meliori sic quod peccet conferendo minus bono.
18. Utrum filius servi morientis cuius bona debent devolvi ad dominum, si retineat de bono patris, non habens alia bona, tenetur illa restituere domino.

QUODLIBET VII

(éd. De Wulf et Hoffmans, *Les Philosophes belges*, t. III, 1914, pp. 264-405) (1)

1. Utrum distinctio attributorum divinorum accipiatur per comparationem ad intrinseca vel per comparationem ad extrinseca sive ad ea quae reperiuntur in creaturis.
2. Utrum distinctio personarum in divinis fiat per absoluta vel relativa.
3. Utrum procedere vel esse ab alio ponit aliquam indignitatem in persona procedente.
4. Utrum Spiritus Sanctus possit dici procedere per modum voluntatis si non procederet a Filio sed a solo Patre.
5. Utrum suppositum addat aliquam rem supra essentiam vel naturam.
6. Utrum unum et idem sic possit differre a se ipso quod possit reali relatione referri ad se ipsum.
7. Utrum essentia angeli sit composita ex genere et differentia.
8. Utrum esse omnium sempiternorum sive angelorum mensuretur una mensura.
9. Utrum intellectus humanus, antequam actu intelligat, sit talis res vel natura quod sit secundum se intelligibilis.
10. Utrum quilibet possit salvari.
11. Utrum eadem cognitione cognoscatur de Deo si est et quid est.
12. Utrum caritas possit augeri in infinitum.
13. Utrum dare non indigenti sit meritorium.
14. Utrum retinentes quod eis impositum est, teneantur illud réstituere et hoc illi qui recipit dictam collectam ad firmam.
15. Utrum sacerdos celebrans missam et verba pertinentia ad formam sacramenti eucharistiae varians et transmutans conficiat.
16. Utrum sacerdos qui alicui confitenti talem poenitentiam iniunxit ex qua mors istius secuta est, ex hoc irregularitatem incurrerit.
17. Utrum sacerdotes praecipue curati teneantur quotidie dicere officium mortuorum.
18. Utrum magister in theologia debet dicere contra articulum episcopi si credat oppositum esse verum.

(1) C'est le Quodlibet III dans l'abrégé avec la critique de Bernard d'Auvergne. Il débute dans le ms. Borghèse 298 (fol. 31r) : Utrum distinctio atributorum accipiatur per conparacionem ad intrinseca. Il commence dans le ms. II. II. 182 au fol. 334v.

QUODLIBET VIII

(éd. Hoffmans, *Les Philosophes belges*, t. IV, fasc. 1, 1924, pp. 5-178) (1)

1. Utrum Christus sit unum vel plura.
2. Utrum subiectum possit esse immediatum principium praecipue effectivum sui accidentis.
3. Utrum creatura rationalis antequam sit in effectu, sit capax gratiae sive cuiuscumque accidentis.
4. Utrum in expulsione culpae, sive originalis sive actualis, sint simul culpa quae expellitur et gratia quae expellit.
5. Utrum homo absque omni gratia per solum liberum arbitrium possit facere opus meritorium vitae aeternae.
6. Utrum homo posset beatificari si potentiae animae essent aliquid realiter ab ipsa essentia differens.
7. Utrum in quolibet fideli sit aliquod lumen infusum aliud a lumine fidei per quod possit acquiri de ipsis credibilibus ultra notitiam fidei, notitia quae vere et proprie scientia dici possit.
8. Utrum fidelis possit uti divinatione quae fit per astronomiam ex inspectione astrorum et corporum superiorum.
9. Utrum conveniens sit consulere quod corpus sepeliendum dividatur ad hoc quod in pluribus locis secundum partes sepeliatur.
10. Utrum peius sit homini malo esse punitum quam non punitum.
11. Utrum perfectio vitae humanae exigat relinquere bona exteriora et quantum ad actum sive possessionem et quantum ad affectum sive amorem.
12. Utrum magis diminuat de ratione operationis vel actus perfecti facere aliquid timore poenae corporalis vel amore alicuius boni temporalis.
13. Utrum religiosus sive professus sive non professus, habens parentes ita vehementer contristatos de hoc quod talis est in religione quod sunt propter hoc in periculo mortis nisi per egressum filii eis subveniatur, teneatur exire pro consolatione ipsorum.
14. Utrum sacerdos omnis ad hoc quod possit subditos suos absolvere, debet esse multum instructus et peritus in scientia theologica.
15. Utrum religiosus et praecipue de religione exempta habens curam animarum sub episcopo, teneatur magis confiteri episcopo sive ad mandatum episcopi quam abbati suo.
16. Utrum appetitus bruti sit liber et sic possit dici voluntas.
17. Utrum subsistere quo species panis in sacramento altaris subsistit, sit realiter idem cum essentia quantitatis vel aliud.

(1) C'est le Quodlibet IV dans l'abrégé avec la critique de Bernard d'Auvergne. Ici le ms. Borghèse 298 (fol. 44r) a pour incipit : Utrum christus debeat dici plura. Le Quodlibet débute dans le ms. II. II. 182 au fol. 344v.

QUODLIBET IX

(éd. Hoffmans, *Les Philosophes belges*, t. IV, fasc. 2, 1928, pp. 181-293) (1)

1. Utrum Deus possit unum accidens in aliud convertere.
2. Utrum aliqua actio Dei possit in nihilum terminari sive utrum Deus possit aliquid in nihilum redigere.
3. Utrum persona divina possit naturam irrationalem in unitate suppositi assumere.
4. Utrum natura humana in Christo fuerit aequalis perfectionis cum natura humana in statu innocentiae, puta ipsius Adae.
5. Utrum Christus secundum naturam humanam potuit generare.
6. Supposito secundum Commentatorem quod motus vel transmutatio sit forma imperfecta ad quam est sive id quod per ipsum acquiritur, utrum ista duo stent simul : quod creatio sit idem quod factio ipsius esse creaturae et tamen ipsa tota creatura quantum ad totam essentiam et ipsum esse creetur.
7. Utrum possint esse duo entia specifice differentia, aequaliter se habentia ad primum principium.
8. Utrum anima humana in gloria sine corpore suo possit esse beatior etiam quantum ad beatitudinem essentialem aliquo angelo ; et hoc est quaerere utrum, si Beata Virgo esset in gloria sine corpore, ipsa possit esse gloriosior et beatior omnibus angelis.
9. Utrum si offerantur duo parvuli ad baptismum et ambo sub uno nomine, puta Petri, et baptizarentur, sacerdos baptizans eos habens intentionem utrumque baptizandi, dicat sic in singulari : Petre, baptizo te in nomine et cetera, sint vere baptizati.
10. Utrum confitens omnia peccata sua sine contritione et sic non potens pro tunc consequi effectum sacramenti poenitentiae, postea cum conteritur, teneatur iterum omnia confiteri, vel sufficiat confiteri quod ficte et non contritus prius fuit confessus.
11. Utrum caritas habeat esse in fieri vel in facto esse.
12. Utrum augmentata caritate augeatur capacitas voluntatis, et ex hoc iterum habilior fit ad maiorem caritatem, et ex hoc possit maior fieri et augeri.
13. Utrum ad hoc quod habens caritatem possit mediante illa elicere aliquem actum meritorium, requiratur nova motio et influentia Dei vel Spiritus Sancti animam moventis.
14. Utrum filius magis teneatur subvenire patri infideli indigenti quam extraneo fideli.
15. Utrum qui recipit mutuum ab aliquo usurario, si postea usurarius restituat id quod per usuram extorsit, ille qui mutuum recipit ex beneficio usurarii et ex commodo quod inde consequitur, teneatur mutuanti dare aliquid ultra sortem de eo quod sibi ab illo restituitur vel quod possit illam totaliter retinere.

(1) C'est le Quodlibet V dans l'abrégé avec la critique de Bernard d'Auvergne. On n'y trouve pas la question 17. Le Quodlibet commence dans le ms. Borghèse 298 (fol. 65r) : Utrum deus possit conuertere unum accidens in aliud. Il débute dans le ms. II. II. 182 au fol. 359v.

16. Si aliquis confitens habeat aliquod peccatum mortale de quo tamen non facit conscientiam, et ideo de omnibus aliis confitetur et non de illo, confessor autem sciat ipsum confitentem esse in tali peccato, si ipse confessor debeat ei de illo peccato facere conscientiam et dicere quod de illo poeniteat et confiteatur.
17. Si aliquis praelatus regularis habens privilegium quod ingredientibus ordinem et monasterium suum sive novitiis possit dare tonsuram clericalem, et aliquis a tali praelato tonsuratus intra annum probationis exeat, utrum talis sit ab episcopo suo iterum tonsurandus, vel per illum sit sufficienter translatus ad statum clericalem et habilis ad susceptionem ordinum.
18. Utrum Graecorum error de Spiritu Sancto sit peior quam inoboedientia eorum vel e converso, scilicet utrum error quo Graeci errant circa processionem Spiritus Sancti sit peior errore que errant circa inoboedientiam Ecclesiae Romanae cui nolunt oboedire.
19. Utrum intelligere fiat in recipiendo speciem aliquam, sive sit aliqua species impressa intellectu vel sit actio quae sit exercita per illam speciem.
20. Utrum inter scientias quibus perficitur intellectus magis proprie debet dici scientia ipsa scientia philosophica naturalis vel scientia theologiae.

QUODLIBET X

(éd. Hoffmans, *Les Philosophes belges*, t. IV, fasc. 3, 1931, pp. 297-405) (1)

1. Utrum in producendo universum magis principaliter intenderit Deus partes magis principales quam minus principales.
2. Utrum posset producere in actu completo infinitum quod se tenet ex parte materiae sive multitudinem aliquam aliquorum entium infinitam.
3. Utrum sancti videntes divinam essentiam videant in illa quae hic aguntur, immo etiam utrum omnia in ipsa essentia videant.
4. Utrum caritas, in illo in quo habet esse, elevet potentiam intellectivam ad cognoscendum supernaturaliter sicut dicitur elevare voluntatem ad supernaturaliter diligendum.
5. Utrum caritas habeat esse in aliquo homine.
6. Utrum homo ex naturalis rationis dictamine habeat iudicare quod magis debeat diligere Deum quam se ipsum.
7. Utrum dolor contritionis quo quis dolet de peccato secundum quod per illud offendit homo divinam bonitatem et maiestatem, debeat esse maximus ita quod non possit esse maior.

(1) C'est le Quodlibet VI dans l'abrégé avec la critique de Bernard d'Auvergne. Il commence dans le ms. Borghèse 298 (fol. 81r) : Utrum deus in productione uniuersi magis intendat principales creaturas. L'abrégé partage la question 8 en deux et compte ainsi 20 questions. Les deux questions débutent dans le ms. 298 (fol. 86r) : Utrum vouens pro bono aliquo temporali optinendo puta pro sanitate corporis, teneatur illud votum implere. Utrum si aliquis voueat aliquid sub condicione inhonesta, ut peregrinari, si consequatur voluntatem de muliere, teneatur implere votum condicione stante. Le Quodlibet commence dans le ms. II. II. 182 au fol. 370r.

8. Utrum vovens aliquid pro aliquo bono temporali, puta pro sanitate obtinenda vel pro aliis temporalibus assequendis, teneatur votum illud implere.
9. Utrum homo sit vere et realiter compositus ex eo quod in ipso est materia et forma.
10. Utrum secundum ponentes in homine plures substantiales formas oportet ponere in ipso plures animas.
11. Utrum intellectus speculativus et practicus sint una potentia.
12. Utrum verbum mentale formetur in intellectu ab ipso intellectu in quo est vel ab alio.
13. Utrum homo quantum ad actus intellectus et voluntatis magis sistat se per intellectum vel per voluntatem.
14. Utrum magis proprie conveniat voluntati movere se quam intellectum.
15. Si homo esset creatus in puris naturalibus, id est sine omni dono supernaturali et etiam sine vitio morali, utrum in tali homine esset repugnantia sensualitatis ad rationem vitiosa.
16. Utrum aliquis religiosus salvo voto paupertatis possit procurare quod ad usus eius aliqui certi reditus deputentur sic quod ad illos reditus tali religioso singulis annis tribuendos, bona aliqua vel personae aliquae obligentur, licet talis religiosus in potestate sua non habeat ius vel dominium in illis reditibus sic quod ad solvendum illos possit agere in iure, alius tamen de iure ei illos tribuere teneatur.
17. Utrum religiosus sine licentia sui superioris proprii, puta abbatis, possit impetrare litteras a praelato altiore, puta a papa, auctoritate quarum possit confiteri alteri quam suo abbati, et etiam utrum dictis litteris sic impetratis, sine licentia eiusdem superioris sui possit illis uti.
18. Utrum per unum bonum iuristam melius posset regi Ecclesia quam per theologum.
19. Utrum mutuans alicui pecuniam sub spe plus recipiendi, alias non mutuaturus nisi hoc speraret, hoc tamen non deducit aliquo modo in pactum, sit usurarius sic quod receptum ultra sortem restituere teneatur.

QUODLIBET XI

(éd. Hoffmans, *Les Philosophes belges*, t. V, fasc. 1-2, 1932, pp. 1-78) (1)

1. Utrum ponens Deum dilectum secundum quod dilectus, esse subiectum theologiae, in hoc dicatur ponere istam dilectionem esse subiectum.
2. Utrum si post conversionem substantiae panis in corpus Christi, dimensionibus remanentibus, alia panis substantia crearetur sub illis, esset idem panis numero cum priore.
3. Utrum ad hoc quod quantitas remanens possit transmutari secundum extensionem per rarefactionem et secundum contractionem per condensationem oporteat praeter ipsam quantitatem determinatam secundum quam sic fit transmutatio,

(1) C'est le Quodlibet VII de l'abrégé accompagné de la critique de Bernard d'Auvergne. Il débute dans le ms. Borghèse 298 (fol. 98v) : Utrum ponens deum secundum quod dilectus subiectum theologie, in hoc ponat dilectionem dei esse subiectum theologie. Il commence dans le ms. II. II. 182 au fol. 382v.

ponere aliam quantitatem indeterminatam quae sit pro subiecto in tali transmutatione.

4. Utrum caritas sit ratio formalis qua elicitur actus dilectionis.
5. Utrum a voluntate possit aliquid diligi immediate quod non cognoscitur immediate.
6. Utrum ista stent simul quod vita contemplativa sit simpliciter eminentior et perfectior quam activa, et quod status praelatorum sit perfectior status quam status religiosorum.
7. Utrum ipsi presbyteri parochiales habeant iurisdictionem ordinariam vel commissam sive delegatam.
8. Utrum pura privatio possit aliquem constituere in statu perfectionis.
9. Utrum religiosus subditus magis teneatur oboedire inferiori praelato et immediato quam superiori et mediato.
10. Utrum clericus beneficiatus et praecipue habens curam animarum sufficienter litteratus et dispositus ad idonee deserviendum ecclesiae in qua est beneficiatus, possit esse absens a sua ecclesia morando in studio ut amplius proficiat, vel insistendo servitio alicuius principis vel praelati.
11. Utrum clericus beneficiatus obligatus ad horas canonicas teneatur singulis diebus missam dicere vel audire.
12. Utrum solutio decimarum sit de necessitate salutis quantum ad talem quotam vel portionem quae proprie dicitur decima pars, scilicet quod semper novem retentis a colono decima detur ecclesiae.
13. Utrum liceat alicui recipere beneficium ecclesiasticum maxime cum cura animarum in loco cuius linguam vel idioma ignorat.
14. Utrum licitum sit alicui tenere plura beneficia, praeter quam in duobus casibus, videlicet propter tenuitatem beneficiorum vel propter raritatem clericorum.
15. Si habens aliquod beneficium per simoniam per commutationem illius aliud consequatur, utrum committat simoniam in sic aliud insequendo.
16. Utrum praebens auctoritatem pugnantibus in duello peccet.
17. Utrum princeps dicens se habere causam et necessitatem aliquam pro utilitate rei publicae nec tamen huiusmodi causa vel necessitas est de se notoria vel manifesta nec etiam princeps eam aperit aliis principalioribus et discretioribus communitatis, possit occasione huius imponere aliquam exactionem subditis suis sicut placet, et subditi teneantur solvere.

QUODLIBET XII

(éd. Hoffmans, *Les Philosophes belges*, t. V, fasc. 1-2, 1932, pp. 79-164) (1)

1. Utrum Deus possit potentias animae passivas reducere in actus suos absque suis obiectis, faciendo visionem in visu sine visibili et sic de aliis.

(1) C'est le Quodlibet VIII dans l'abrégé avec la critique de Bernard d'Auvergne. Dans le ms. Borghèse 298 (fol. 111r), la question 1 débute : Utrum deus possit reducere potentiam cognitiuam in actum sine obiecto, puta visum sine visibili. Le ms. II. II. 182 la reproduit au fol. 390v.

2. Utrum conscientia erronea sic liget quod faciens contra eam mortaliter peccet.
3. Utrum praelatus superior possit auferre a suis subditis illud quod competit eis de iure.
4. Utrum posito quod non esset aliquod ius positivum sive statutum quo praelati prohibentur renuntiare statui et dignitati, ipsi possent libere renuntiare.
5. Utrum episcopus Parisiensis peccet in hoc quod omittit corrigere quosdam articulos a praedecessore suo condemnatos.
6. Utrum liceat doctori praecipue theologico recusare quaestionem sibi propositam cuius veritas manifestata per determinationem doctoris offenderet aliquos divites et potentes.
7. Posito tali casu : duo clerici vel duo religiosi vel unus clericus et unus religiosus emunt pergamenum ut scribant libros ad vendendum vel causa lucri, quocumque alio modo circa hoc negotiando, quorum unus sic negotiando incurrit damnum, alius vero lucratur ; occasione huius quaerebatur primo utrum sic isti negotiando peccent, et generalius utrum clerici negotiantes peccent mortaliter.
8. Supposito quod tales peccent, quis istorum gravius peccet.
9. Utrum superiores, sive principes saeculares sive praelati ecclesiastici, peccent non expellendo usurarios de terris suis.
10. Utrum persona recipiens sacramentum eucharistiae in villa in qua per paucos dies moratur et sacerdoti illius villae confitens, teneatur nihilominus confiteri sacerdoti alterius villae in qua fere per totum annum moratur.
11. Utrum adulti et ieiunare potentes peccant si non ieiunant tempore adventus.
12. Si aliquis sciat aliquod occultum peccatum fratris sui quod est tale quod non vergit in damnum aliorum, et habeat conscientiam quod si illud revelaret praelato illius vel alteri probo viro, illi prodesset ad salutem, utrum teneatur denuntiare.
13. Posito quod alicui debeatur certa summa pecuniae solvenda certo tempore ab isto, ille autem cui debetur huiusmodi pecunia citius volens habere pecuniam sibi debitam sive hoc debitum vendit alteri pro minore summa, utrum talis contractus sit iustus vel sit usurarius.
14. Posito quod aliquis potens et protervus habeat aliquid de bonis alterius, et iste non possit illud manifeste et tali potente sciente recuperare, quia iste reddere non vult nec habet superiorem qui possit ipsum compellere, aut si habet, tamen ipsum non compellit, quia aut non potest aut non curat, utrum iste cuius bona sic detinentur, iuste vel sine iniuria possit clam vel occulte recipere ista vel tantum de bonis aliis detentoris.
15. Posito quod aliquis sit convictus et probatum sit per falsos testes quod teneatur alicui aliquam summam pecuniae, cui nihil tenetur, et sub poena excommunicationis praecipitur illi quod illam pecuniam solvat, utrum debeat solvere vel potius excommunicationem sustinere.
16. Posito quod homicidio aliquo perpetrato, sed nescitur a quo sit perpetratum, iudex inquirat super hoc veritatem, et vocatur inter alios ille qui perpetravit, utrum debeat dicere veritatem.
17. Utrum licitum sit habere columbarium.
18. Utrum si aliquis non sacerdos in articulo necessitatis audiens confessionem alicuius revelet quod audivit in confessione, sit puniendus sicut sacerdos revelans.
19. Utrum perfectior sit status religiosorum nihil habentium quam habentium in communi.
20. Utrum in Ecclesia sit nunc aliquis status perfectior statu apostolorum.

QUODLIBET XIII

(éd. Hoffmans, *Les Philosophes belges*, t. V, fasc. 3-4, 1935, pp. 169-301) (1)

1. Utrum scientia theologiae sit scientia speculativa.
2. Utrum Christus fuit mortuus vere.
3. Utrum aliqua substantia creata per se ipsam absque aliquo alio sibi addito possit esse principium immediatum alicuius operationis et praecipue transeuntis extra.
4. Utrum posset fieri quod angelus aliquo modo simul esset in pluribus locis.
5. Si imminente casu periculoso de periclitatione fidei christianae propter quod necessarium sit adiutorium aliquorum hominum qui per rapinam vel usuram vel aliis modis iniustis habent bona quae aliis sunt restituenda, papa posset dispensare cum illis quod talia non teneantur restituere, sed de illis viventes subveniant necessitati communi Ecclesiae.
6. Posito quod aliquis clericus, post concilium generale celebratum tempore Gregorii papae decimi, adeptus ecclesiam parochialem non fecit se promoveri infra annum, et nihilominus postea tenuit dictam ecclesiam et fructus ex illa percepit, utrum his non obstantibus talis possit huiusmodi fructus retinere, vel si forte illos transtulit in aliquod collegium religiosorum, illi religiosi possint huiusmodi fructus retinere.
7. Si nec ille clericus nec illi religiosi possunt dictos fructus auctoritate propria et iure eis tali modo acquisito retinere, utrum episcopus possit cum eis dispensare quod dispensative et auctoritate ipsius episcopi illa retineant.
8. Posito tali casu quod sacerdos aliquis rector alicuius ecclesiae parochialis, habens domicilium et fundum in parochia alterius sacerdotis parochialis, propter quod illi alteri solvit decimas et pecorum et fructuum terrae, utrum etiam teneatur ab illo sacerdote cui solvit decimas sacramenta ecclesiastica suscipere.
9. Utrum laudabilius sit quod homo bene se habeat in prosperis quam in adversis.
10. Utrum vivere de receptis ab aliis sit perfectionis moralis vel infirmitatis.
11. Utrum maior et efficacior sit obligatio praecepti quam voti.
12. Si aliquis sciens artem per quam posset satisfacere de aliquo debito, nec habens aliter unde solvat, sit ingressus religionem et professus in ea, nec in religione exsistens possit operari et lucrari unde solvat, utrum teneatur exire ut per lucrum artis satisfaciat.
13. Utrum observans aliquod praeceptum decalogi timore alicuius mali temporalis vitandi vel amore boni temporalis adipiscendi peccet.
14. Utrum mutuans alicui episcopo certam summam pecuniae, sperans ob hoc aliquod beneficium ecclesiasticum obtinere alias non mutuaturus, si illud beneficium assequitur sit simoniacus, et beneficium sic adeptum resignare teneatur.
15. Utrum in pecunia recepta per usuram transferatur dominium in recipientem.

(1) C'est le Quodlibet IX dans l'abrégé avec la critique de Bernard d'Auvergne. La question 1 commence dans le ms. Borghèse 298 (fol. 118v) : Utrum theologia sit practica vel speculatiua. Elle débute dans le ms. II. II. 182 au fol. 397 v.

16. Utrum aliquis qui constitutus procurator ad procurandum alicui aliquod beneficium ecclesiasticum sive confirmationem alicuius beneficii ad quod est electus, si hoc praetermisso procuret illud pro se ipso, peccet et infideliter agat.
17. Si aliqui subditi domini habentis bellum contra aliquos, non vocati a domino immiscent se exercitui dicti domini et rapiant aliqua de bonis inimicorum, possint illa retinere, et si tenentur restituere, cui est restitutio facienda.
18. Si aliquis elegit sepulturam in aliquo loco et iuramento firmavit quod hoc non revocaret, inductus ab aliis possit mutare absque transgressione iuramenti.

QUODLIBET XIV

(éd. Hoffmans, *Les Philosophes belges*, t. V, fasc. 3-4, 1935, pp. 303-430) (1)

1. Utrum iustitia sit virtus generalis ab aliis virtutibus moralibus distincta.
2. Utrum praeter iustitiam sit aliqua alia virtus appetitiva generalis.
3. Utrum iustitia legalis sit virtus generalis.
4. Utrum praeter iustitiam sit alia virtus appetitiva generalis.
5. Utrum sit amicitia aliqua generalis similis caritati.

QUODLIBET XV

(éd. Lottin, *Les Philosophes belges*, t. XIV, 1937, pp. 1-76) (2)

---

(1) Des 5 « questions » entre lesquelles M. Hoffmans partage le Quodlibet XIV, on rapprochera soit les 10 questions que les mss. Paris lat. 15844 et Florence II. II. 182 distinguent dans l'abrégé fait par Henri l'Allemand (voir plus haut pp. 172 et suiv., 214 et suiv.), soit les 26 questions que la table du ms. Vat. lat. 1031 relève dans le texte étendu de ce Quodlibet, soit les 29 « articles » et « conclusions » que la table du Vat. lat. 1032 signale pour le même texte (voir plus haut pp. 225 et suiv.).

(2) On trouvera plus haut (pp. 140 et suiv.) les énoncés des 21 questions de ce Quodlibet, suivis de ceux des trois « Quaestiones ordinariae » de Godefroid, ici publiées (pp. 77-137).

XV. — Utrum aliquis postquam contraxit cum aliqua per verba de praesenti recipiens ordines sacros teneatur intrare religionem 65
XVI. — Utrum occisus naturaliter emittat sanguinem in praesentia occidentis. 66
XVII. — Utrum homo in resurrectione reminiscatur artium quas scivit in vita ista. 67
XVIII. — Utrum appetitus bruti possit causare in seipso actum suum positivum. 69
XIX. — Utrum continuum possit dividi in infinitum in partes aequales 71
XX. — Utrum sequatur quod si grave movetur effective a generante quod moveatur effective a forma sua 72
XXI. — Utrum aliquid possit esse terminus relationis realis absque hoc quod in eo sit relatio realis 75

QUAESTIONES ORDINARIAE

I. — Utrum bonum et perfectio virtutis moralis consistat solum in electione interiori vel etiam in actione exteriori 77
II. — Utrum virtutes intellectuales convenienter dividantur in sapientiam, scientiam, intellectum, artem et prudentiam 94
III. — Utrum prudentia sit una virtus 119

PAULUS APOSTOLUS, *Epist. ad Rom.* : p. 81.
— *Epist. ad Cor.* : p. 134.

PETRUS DE FALCO, *Quaestiones disputatae* : p. 33.

Psalmorum liber : p. 33, 61.

RICARDUS DE MEDIAVILLA, *Super quatuor libros Sententiarum quaestiones* : p. 33.

ROGERUS MARSTON, *Quaestiones disputatae* : p. 33.
— *Quodlibetum II*, q. 24 : p. 67.

SIMPLICIUS, *Commentarium in Categorias* : p. 126, 127.

THOMAS AQUINAS (SANCTUS), *Quaestiones disputatae de malo*, q. 6 : p. 6.
— — — q. 16 a. 5 : p. 43.
— — *Summa theologica*, 1ª q. 12 a. 8 : p. 38.
— — — 1ª 2ªᵉ q. 21 a. 2 : p. 6.
— — — 2ª 2ªᵉ q. 50 a. 1-3 : p. 138.

TABLE DES QUESTIONS

DECIMUM QUINTUM QUODLIBETUM

	Pages
I. — Utrum Deus posset facere aliquam creaturam intellectualem per naturam impeccabilem	1
II. — Utrum idem sit voluntatem moveri quantum ad determinationem actus et quantum ad exercitium	6
III. — Utrum ista duo stent simul, scilicet quod voluntas moveatur ab obiecto effective et quod ipsa moveat alias potentias quantum ad exercitium actus.	12
IV. — Utrum dicere quod non potest esse meritum nisi idem et secundum idem primo et per se et immediate moveat seipsum vel reducat se in actum sit erroneum	20
V. — Utrum gradus beatitudinis sive mansiones distinguantur secundum latitudinem extensionis aut intensionis	34
VI. — Utrum aliquis possit esse obstinatus in malo, puta damnatus.	38
VII. — Utrum aliquis magis debeat velle simpliciter non esse quam peccare mortaliter	44
VIII. — Utrum angelus possit assumere humanam naturam in unitate suppositi.	46
IX. — Utrum primum aeviternum sit mensurabile aliqua mensura.	48
X. — Utrum anima possit perficere duas materias	50
XI. — Utrum intellectus agens et possibilis sint idem per essentiam.	57
XII. — Utrum sit in homine aliqua potentia sensitiva prius participans ratione quam appetitus sensitivus.	61
XIII. — Utrum homo in statu viae indiget alimento ad conservationem vitae.	63
XIV. — Utrum divites recipientes munera illicita magis peccent quam pauperes recipientes furtum	64

Les Philosophes Belges

Textes et Etudes

Collection publiée par l'Institut supérieur de Philosophie de l'Université de Louvain
sous la direction de Maurice De Wulf

TOME XIV

Le Quodlibet XV et trois Questions ordinaires de Godefroid de Fontaines

(TEXTE INÉDIT)

PAR

Dom Odon LOTTIN, O. S. B.

ET

Étude sur les manuscrits des Quodlibets

PAR

Jean HOFFMANS, Professeur à l'Université Coloniale
et Auguste PELZER, Scrittore à la Bibliothèque Vaticane

LOUVAIN
ÉDITIONS DE L'INSTITUT SUPÉRIEUR DE PHILOSOPHIE
2, PLACE CARDINAL MERCIER, 2

1937

CATHOLIC UNIVERSITY
OF AMERICA LIBRARIES
Washington, DC

CATHOLIC UNIVERSITY
OF AMERICA LIBRARIES